



Broj: 03/10-50-18-142-2/19
Sarajevo, 21.01.2019.

Istraživanje broj: 290
Vrsta istraživanja: KOMP

**VOZAČKE DOZVOLE
(CIJENE OBUKE, ISPITA I IZDAVANJA)**

Pripremila:
Nihada Jeleč

Deskriptor: sigurnost saobraćaja na putevima

Istraživanje je namijenjeno poslanicima i delegatima, koji mogu postaviti dodatna pitanja, sugestije i komentare na email adresu: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Javnost Bosne i Hercegovine može komentirati radove, ali Istraživački sektor nema mogućnost da odgovara na komentare i diskutira o istraživanju.

Informacije navedene u sadržaju istraživanja važeće su u trenutku pripreme istraživanja i one se ne ažuriraju nakon objave istraživanja.

Istraživanje ne odražava zvaničan stav Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (PSBiH).

Sadržaj

I. Uvod	5
II. Bosna i Hercegovina	5
III. Hrvatska	10
IV. Srbija	12
V. Izvori informacija	15

Sažetak

Osnovne informacije o cijenama obuke za vozače motornih vozila „B” kategorije, naknadama za polaganje vozačkog ispita, naknadama za izdavanje vozačkih dozvola, kao i podaci o tome kome se uplaćuju i u koju svrhu se koriste novčana sredstava prikupljena na ovaj način u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji, navedeni su u sljedećoj tabeli.

Tabela 1. Informacije o sticanju vozačke dozvole za motorno vozilo „B” kategorije

	Bosna i Hercegovina	Hrvatska	Srbija
Ko određuje cijenu teorijske i praktične obuke - osposobljavanja kandidata za vozača?	autoškole samostalno od 2012.	autoškole samostalno od 1. januara 2018.	autoškole, ali u rasponu koji propiše Vlada Srbije, jer Vlada određuje najnižu i najvišu cijenu teorijske i praktične obuke; međutim još uvijek je na snazi Odluka Vlade o najnižim cijenama iz 2012.
Broj propisanih obaveznih časova teorijske obuke i praktične obuke upravljanja vozilom	teorijska obuka – 28 praktična obuka – 35	teorijska obuka – 30 praktična obuka – 35	teorijska obuka – 40 praktična obuka – 40
Cijena časa teorijske obuke kandidata za vozača	ovjerena, od 0,625 KM do 5 KM do 2012. najniža propisana cijena iznosila 5 KM s PDV-om	oko 25 kuna (6,60 KM) s PDV-om do 2018. propisana najniža cijena iznosila 17,70 kuna (4,70 KM) bez PDV-a	najniža propisana cijena 277 dinara (4,6 KM) bez PDV-a
Cijena časa praktične obuke upravljanja vozilom	ovjerena, od 6,60 KM do 25 KM do 2012. propisana najniža cijena iznosila 20 KM s PDV-om	143,75 kuna (38 KM) s PDV-om do 2018. propisana najniža cijena iznosila 115 kuna (30 KM) bez PDV-a	najniža propisana cijena 985 dinara (16 KM)
Cijena polaganja teorijskog i praktičnog ispita te ispita iz pružanja prve pomoći	cijene s PDV-om: <u>teorijski ispit</u> - 50 KM <u>praktični ispit</u> - 60 KM <u>prva pomoć</u> – od 15 KM do 25 KM troškovi autoškole - 20 KM do 30 KM + administrativne takse	cijene s PDV-om: <u>teorijski ispit</u> – 147,50 kuna (39 KM) <u>praktični ispit</u> – 236,25 kuna (62 KM) <u>pružanje prve pomoći</u> - 118,75 kuna (31 KM)	prema Odluci Vlade iz 2012. godine (cijene bez PDV-a): <u>teorijski ispit:</u> najniža cijena 792 dinara (13 KM) <u>praktični ispit:</u> najniža cijena 985 dinara (16 KM)

	Bosna i Hercegovina	Hrvatska	Srbija
Kome se uplaćuje naknada za polaganje ispita?	organima nadležnim za obrazovanje (ministarstvima kantona, entiteta RS i Odjeljenju za obrazovanje Brčko Distrikta BiH) autoškoli za troškove automobila i instruktora vožnje	Hrvatskom autoklubu (HAK)	(cijene bez PDV-a): <u>teorijski ispit:</u> autoškoli - 918 dinara (15 KM); MUP-u - 792 dinara (13 KM) <u>praktični ispit:</u> autoškoli - 985 dinara (16 KM); MUP-u - 985 dinara (16 KM);
Cijena - naknada za obuku iz prve pomoći	82 KM	450 kuna (118 KM)	Vlada određuje najnižu i najvišu cijenu obuke i ispita; trenutno obuka i ispit od 4.500 dinara (75 KM) do 6.500 dinara (108 KM)
Naknada za izdavanje vozačke dozvole	60 KM s PDV-om	zavisi od željenog postupka izrade: <u>redovni postupak</u> - 151 kuna (40 KM) <u>ubrzani postupak</u> – 200 kuna (53 KM) <u>hitni postupak</u> – 460 kuna (121 KM) + administrativna taksa od 15 kuna (4 KM)	probna vozačka dozvola (<i>izdaje se licu koje prvi put položi vozački ispit</i>) – 547 dinara (9,10 KM) vozačka dozvola - 876 dinara (14,50 KM) potrebno uplatiti i administrativnu taksu – 740 dinara (13 KM) za obje vrste vozačkih dozvola
Kome se uplaćuje naknada za izdavanje vozačke dozvole i u koje svrhe se koriste prikupljena sredstva?	na jedinstveni račun Ministarstva finansija i trezora BiH – od toga 20 KM pripada kantonalnim MUP –ovima, MUP-u RS-a i nadležnom organu u Brčko Distriktu BiH na ime režijskih troškova	u Budžet Republike Hrvatske	veći dio na račun MUP-a Republike Srbije manji dio na račun Zavoda za izradu novčanica i kovanog novca
Ukupna cijena osposobljavanja kandidata za vozača (obuka, polaganje ispita, obuka iz prve pomoći, takse i izdavanje vozačke dozvole, <i>bez ljekarskog uvjerenja</i>)	približno: od 560 KM do 1.510 KM s PDV-om	približno: od 5.650 kuna (1.485 KM) do 7.350 kuna (1.932 KM) s PDV-om	približno: od 62.000 dinara (1.032 KM) do 70.000 dinara (1.152,82 KM) s PDV-om

VOZAČKE DOZVOLE (CIJENE OBUKE, ISPITA I IZDAVANJA)

I. Uvod

Istraživanje obuhvata informacije o cijenama obuke - osposobljavanja kandidata za vozače motornih vozila „B” kategorije, naknadama za polaganje vozačkog ispita i naknadama za izdavanje vozačke dozvole u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji. Kako je i traženo u zahtjevu za istraživanje, radom su obuhvaćeni i podaci o tome kome se uplaćuju i u koju svrhu se koriste novčana sredstava prikupljena na ovaj način.

S obzirom na to da je s ovim pitanjem direktno povezan nacrt novog propisa koji je izradilo Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine, u istraživanju se nalaze i informacije o Nacrtu odluke o jedinstvenim minimalnim budžetskim elementima vrijednosti nastavnog časa teorijskog i praktičnog dijela osposobljavanja kandidata za vozače, kojim je predviđeno uvođenje minimalne vrijednosti teorijskog i praktičnog časa.

II. Bosna i Hercegovina

U Bosni i Hercegovini je osposobljavanje kandidata za vozače motornih vozila, prema odredbama Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima, djelatnost od posebnog društvenog značaja.¹ Osposobljavanje se obavlja po posebnom programu koji obuhvata teoretski dio, praktični dio i program prve pomoći.² Teoretski dio se sastoji od obaveznih 28 časova obuke, praktični dio mora imati minimalno 35 časova, a obuka iz prve pomoći 9 časova.

Cijena obuke kandidata za vozača - U Bosni i Hercegovini autoškole samostalno određuju cijenu obuke kandidata za vozača motornih vozila od 2012. godine. Prije toga, Pravilnikom o osposobljavanju za vozača motornih vozila iz 2007. godine³ bile su određene najniže cijene teoretskog (5 KM) i praktičnog časa obuke (20 KM).⁴ Godine 2012. donesen je novi Pravilnik istog naziva⁵ i taj podzakonski akt je još uvijek na snazi. Važeći Pravilnik ne sadrži odredbe o najnižim cijenama osposobljavanja iz poznavanja propisa o sigurnosti saobraćaja na putevima i upravljanja motornim vozilom.⁶

Trenutno se cijene razlikuju među autoškolama koje pružaju uslugu obuke kandidata, kao i prema kantonima i entitetima u kojima autoškole djeluju. Cjenovnik obuke utvrđuje autoškola,

¹ Zakon o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, br. 06/06, 75/06, 44/07, 84/09, 48/10, 18/13, 8/17, 89/17 i 9/18. Izvor: internetska stranica Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine <https://www.parlament.ba/law/LawDetails?lawId=1140> (datum pristupa 7. januar 2019.)

² Član 176. Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini

³ Pravilnik o osposobljavanju za vozača motornih vozila, Službeni glasnik BiH, broj 15/07. Izvor: internetska stranica Službenog lista BiH <http://www.sluzbenilist.ba/> (datum pristupa 7. januar 2019.)

⁴ Pravilnik br. 15/07 je u članu 8. i članu 13. propisivao cijenu osposobljavanja iz dva predmeta - poznavanje propisa o sigurnosti saobraćaja na putevima i upravljanje motornim vozilom. Prema članu 8. tijelo entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine nadležno za obrazovanje je utvrđivalo osnovnu vrijednost nastavnog sata za osposobljavanje iz poznavanja propisa o sigurnosti saobraćaja na putevima i ona nije mogla biti manja od 5 KM. Kako je definirano u članu 13, isti organi su utvrđivali i osnovnu vrijednost nastavnog sata osposobljavanja iz upravljanja motornim vozilom „B” kategorije, koja nije mogla biti manja od 20 KM. U obje cijene bio je uračunat PDV.

⁵ Pravilnik o osposobljavanju za vozača motornih vozila, Službeni glasnik BiH, broj 46/12 i 12/18

⁶ V.v. na str. 9 u dijelu koji se odnosi na nacrt Odluke o jedinstvenim minimalnim budžetskim elementima vrijednosti nastavnog časa iz teorijskog i praktičnog dijela osposobljavanja kandidata za vozače, koju je u 2018. godini izradilo Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine

a ovjerava ga organ kantona, entiteta i Brčko Distrikta nadležan za obrazovanje. Raspon cijena obuke u pet administrativnih jedinica u Bosni i Hercegovini navodimo u nastavku.

Radi lakšeg razumijevanja, za nastavni predmet “poznavanje propisa o sigurnosti saobraćaja na putevima” koristimo termin “teoretski”, a za predmet “upravljanje motornim vozilom” - termin “praktični”, koji se koriste i u Zakonu o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini.⁷

Kanton Sarajevo	Kandidatima za vozače motornih vozila „B” kategorije najveći broj autoškola u ovom kantonu čas praktične obuke naplaćuje 20 KM i u cijenu je uključen PDV. Toliko najčešće iznosi utvrđena i ovjerena cijena jednog časa iz predmeta osposobljavanje iz upravljanja motornim vozilom navedene kategorije. Inače, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je u prethodnom periodu ovjeralo cijene praktičnog časa u rasponu od 15 do 25 KM. Najčešće ovjerena cijena teoretskog časa iz poznavanja propisa o sigurnosti saobraćaja na putevima je 1 KM u Kantonu Sarajevo. Nekolicina autoškola je propisala cijenu od 5 KM, što je najviša ovjerena cijena jednog teoretskog časa obuke kandidata za vozače u Kantonu Sarajevo. ⁸
Srednjobosanski kanton	Raspon ovjerenih cijena u SBK za praktični čas obuke je od 12 KM do 20 KM, a za teoretski čas od 1,80 KM do 5 KM po času. ⁹
Hercegovačko-neretvanski kanton	Ministarstvo obrazovanja HNK je ovjeralo cijene jednog nastavnog časa praktične obuke u rasponu od 10 KM do 15 KM, dok teoretski čas iznosi od 1 KM do 2 KM. ¹⁰
Republika Srpska	Prosječna cijena nastavnog praktičnog časa u 2018. godini je bila 13.50 KM. Raspon ovjerenih cijena je od 10 do 20 KM. Prosječna cijena nastavnog teoretskog časa bila je 3.60 KM, a ovjerene cijene su se kretale između 3.20 KM i 4.10 KM u 2018. godini. ¹¹
Brčko Distrikt BiH	Najčešća cijena jednog časa praktične obuke koju je ovjerio Odjel za obrazovanje Brčko distrikta BiH je 10 KM. Inače, ovjerene cijene časa praktične obuke su 6,60 KM, 8 KM, 10 KM i 13 KM. Cijene teoretskog časa su sljedeće: 0,625 KM, 0,80 KM, 1 KM i 2 KM. U 2012. godini ovjerena je i „gratis“ cijena teoretske obuke. ¹²

Naknada za obuku iz predmeta prva pomoć - Zakon propisuje da osposobljavanje kandidata za vozača motornih vozila iz prve pomoći obavlja Crveni krst/križ u Bosni i Hercegovini.¹³

⁷ Generalno, termini nisu ujednačeni, jer se u važećem Zakonu i podzakonskim aktima te nacrtu Pravilnika koristi nekoliko različitih termina za istu materiju.

⁸ Informacije Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo

⁹ Informacije Ministarstva obrazovanja Srednjobosanskog kantona

¹⁰ Informacije Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona

¹¹ Informacije Zavoda za obrazovanje odraslih Republike Srpske. *Napomena: Podaci nisu potpuni. Analiza je rađena na malom uzorku.*

¹² Informacije Odjeljenja za obrazovanje Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine

¹³ Član 177. st. (3) Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini

Prema važećem Pravilniku iz 2007. godine,¹⁴ iznos naknade za osposobljavanje i polaganje ispita iz prve pomoći je jedinstven na cijelom području Bosne i Hercegovine. Visinu naknade, namjenu sredstava i njenu raspodjelu utvrđuje Predsjedništvo Društva Crvenog krsta/križa Bosne i Hercegovine.¹⁵ Kako je određeno Odlukom iz 2010. godine,¹⁶ jedinstvena naknada za obuku iz prve pomoći u Bosni i Hercegovini iznosi 82 KM po kandidatu. Naplaćena sredstava se raspoređuju na sljedeći način:

- 85% sredstava ostaje općinskim organizacijama u Crvenom križu FBiH i Crvenom krstu RS, odnosno Crvenom krstu/križu Brčko Distrikta BiH;
- 10% entitetskim organizacijama Crvenog krsta/križa BiH;
- 5% sredstava raspoređuje se sjedištu Društva Crvenog krsta/križa Bosne i Hercegovine.

Svaka organizacija Crvenog krsta/križa određuje namjenu sredstava, ali se uglavnom koriste za održavanje takmičenja iz prve pomoći, licenciranje instruktora za obuku kandidata iz prve pomoći, štampanje potrebnih obrazaca, programske aktivnosti iz prve pomoći, samoodrživost organizacija i druge aktivnosti koje se odnose na prvu pomoć.

Naknada za ispite - Naknade za polaganje ispita koji se polažu u procesu sticanja vozačke dozvole propisane su kantonalnim, odnosno entitetskim odlukama.

Tabela 2: Iznos naknada za polaganje vozačkog ispita u pet administrativnih jedinica u Bosni i Hercegovini

Administrativna jedinica u Bosni i Hercegovini	Naknada za ispit iz predmeta propisi o sigurnosti saobraćaja na putevima	Naknada za ispit iz predmeta prva pomoć	Naknada za ispit iz predmeta upravljanje motornim vozilom	Kome se uplaćuju naknade?
Kanton Sarajevo	50 KM	25 KM	60 KM	u Budžet Kantona Sarajevo
Srednjobosanski kanton	50 KM	20 KM	60 KM	u Budžet SBK, od čega 30% ostaje u kantonalnom budžetu, a 70% dobija Ministarstvo obrazovanja
Hercegovačko-neretvanski kanton	50 KM	25 KM	60 KM	u Budžet HNK
Republika Srpska	50 KM	15 KM	60 KM	u Budžet RS (na račun javnih prihoda za opšte uplate)
Brčko Distrikt BiH	50 KM	15 KM	60 KM	u Budžet Brčko Distrikta BiH: Odjeljenju za obrazovanje

U okviru navedenih ispita i autoškole imaju određene troškove za iznajmljivanje vozila i izlazak instruktora vožnje. Prema važećim cjenovnicima, autoškole naplaćuju između 20 i 30 KM za navedene troškove. Osim toga, kandidati za vozače plaćaju i takse prilikom

¹⁴ Pravilnik o osposobljavanju pružanja prve pomoći, Službeni glasnik BiH, broj 13/07

¹⁵ Član 4. st. (1) Pravilnika o osposobljavanju pružanja prve pomoći

¹⁶ Odluka Društva Crvenog krsta/križa Bosne i Hercegovine o raspodjeli sredstava iz naknade za osposobljavanje i polaganje ispita iz prve pomoći od 23. marta 2010. godine

prijavljivanja za ispite, koje propisuju vlade kantona, Brčko Distrikta i RS-a i njihovi iznosi su različiti.

Naknada za izdavanje vozačke dozvole - Pravilnikom o cijeni ličnih dokumenata¹⁷ propisano je da visina naknade za izdavanje vozačke dozvole za građane Bosne i Hercegovine iznosi 60 KM.¹⁸ Sredstva ostvarena izdavanjem vozačkih dozvola uplaćuju se na jedinstveni račun Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, u skladu s instrukcijama ovog ministarstva.¹⁹

Raspored sredstava - Od naknade za vozačku dozvolu nadležnim organima iz člana 7. Zakona o ličnoj karti državljana Bosne i Hercegovine (*kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova, MUP-u RS-a i nadležnom organu u Brčko Distriktu BiH*) za izdavanje vozačkih dozvola pripada 20 KM od naknade za izdatu vozačku dozvolu, na ime režijskih troškova. Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine nadležnim organima u entitetima i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine refundira mjesečna sredstva iz prethodno navedenog stava ovog člana, a na osnovu podataka koji se vode u evidencijama Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine.²⁰

Namjena sredstava – Prema Pravilniku o cijeni ličnih dokumenata, nadležni organi za izdavanje ličnih karata i vozačkih dozvola, sredstva za režijske troškove koristit će za: stručnu radnu snagu, fizičko i tehničko osiguranje prostora, plaćanje troškova zakupa potrebnog šalterskog i dodatnog prostora, nabavku i održavanje opreme koja se koristi za obradu i razmjenu podataka, pokrivanje troškova telefonskih usluga, osiguranje potrošnog i kancelarijskog materijala, osiguranje prostora za arhiviranje dokumentacije nastale u radu, kao i za druge troškove nastale u postupku izdavanja ličnih karata i vozačkih dozvola. Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine zajedno s Ministarstvom finansija i trezora Bosne i Hercegovine dužna je osigurati način evidentiranja i praćenja prihoda i rashoda Budžeta institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine ostvarenih po osnovu izdavanja ličnih dokumenata u smislu ovog Pravilnika.²¹

Ukupna cijena osposobljavanja kandidata za vozača – Nije moguće dati jednostavan odgovor na pitanje koliko iznosi cijena osposobljavanja kandidata za vozača u Bosni i Hercegovini, s obzirom na to da autoškole samostalno određuju cjenovnik. Ukratko, osposobljavanje kandidata za vozače u Kantonu Sarajevo²² trenutno košta između 1.000 i 1.200 KM. Ova cijena obuhvata obuku (teoretsku i praktičnu), polaganje ispita, obuku iz prve pomoći u organizacijama Crvenog krsta/križa i administrativne takse. U Republici Srpskoj najčešća cijena je između 500 i 650 KM²³, koliko iznosi u većim gradovima, npr. u Banjoj Luci i

¹⁷ Pravilnik o cijeni ličnih dokumenata, Službeni glasnik BiH, br. 32/01, 16/02, 32/07, 53/07, 56/08 i 18/12. Izvor: internetska stranica Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine (IDDEEA)

https://www.iddeea.gov.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=159&Itemid=60&lang=bs (datum pristupa 7. januar 2019.)

¹⁸ Član 2. Pravilnika o cijeni ličnih dokumenata

¹⁹ Član 3. Pravilnika o cijeni ličnih dokumenata

²⁰ Član 4. Pravilnika o cijeni ličnih dokumenata

²¹ Član 5. Pravilnika o cijeni ličnih dokumenata

²² Informacije preuzete s internetskih stranica autoškola <https://semaforsarajevo.com/>; <https://bs-ba.facebook.com/asaudiquattro>; <https://www.facebook.com/autoskolaLifeLine/>; <https://bs-ba.facebook.com/autoskola.maxline>

²³ Internetske stranice <http://www.autoskolavolan.com/>; <https://www.banjaluka.com/biznis/mali-vodic-za-polaganje-vozačkog-ispita-kako-do-dozvole-u-7-koraka/>;

Bijeljini. Međutim, prema nezvaničnim informacijama, cijena dostiže i 1.100 KM u malim sredinama. U Srednjobosanskom kantonu iznosi 777 KM, u Hercegovačko-neretvanskom kantonu do 1.450 KM, a u Brčko Distriktu BiH od 650 KM i više.

Svim navedenim cijenama mora se dodati naknada za izdavanje vozačke dozvole od 60 KM, što znači da se ukupna cijena osposobljavanja kandidata za vozača u Bosni i Hercegovini kreće u rasponu od 560 KM do 1.510 KM.

Također, navedenim troškovima treba dodati cijenu ljekarskog uvjerenja, koje u BiH košta između 35 KM i 50 KM.

Novi propis o određivanju minimalne cijene časa obuke

Stručnjaci koji se bave pitanjem osposobljavanja kandidata za vozače motornih vozila u relevantnim organima u Bosni i Hercegovini imaju isto ili slično mišljenje o ovom pitanju – slobodno formiranje cijena stvorilo je brojne probleme koji se negativno odražavaju na sigurnost saobraćaja na putevima, prikazani i ovjereni cjenovnici ne odražavaju stvarno stanje na terenu, kvalitet obuka je znatno niži od potrebnog, postoje brojne indicije o nezakonitim radnjama, što uključuje prikazivanje, a neodržavanje propisanog obaveznog broja časova praktičnog dijela obuke, a posebno teoretskog dijela obuke, kao i izbjegavanje plaćanja poreza, nedostatak adekvatne i kontinuirane kontrole itd.

S obzirom na navedeno, Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine izradilo je Nacrt odluke o jedinstvenim minimalnim budžetskim elementima vrijednosti nastavnog časa teoretskog i praktičnog dijela osposobljavanja kandidata za vozače.²⁴

Ukratko, Nacrtom je predložena minimalna vrijednost teoretskog časa iz poznavanja propisa o sigurnosti saobraćaja na putevima od 7 KM i minimalna vrijednost nastavnog časa iz upravljanja motornim vozilom „B” kategorije od 30,50 KM. Autoškole bi i dalje same određivale cijenu obuke, ali cijena ne bi mogla biti niža od minimalne propisane. Osnov za donošenje navedene odluke je član 177. stav (13) Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini: „*Odluku o jedinstvenim minimalnim budžetskim elementima vrijednosti nastavnog časa iz teoretskog i praktičnog dijela osposobljavanja kandidata za vozače donosi Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine, usaglašen s organom nadležnim za obrazovanje.*“

Provedena je javna rasprava u okviru koje su sve zainteresirane stranke dostavile mišljenja, primjedbe, sugestije i prijedloge. Nakon toga je Nacrt odluke upućen na mišljenje Ministarstvu finansija i trezora Bosne i Hercegovine i Uredu za zakonodavstvo Vijeća ministara, u skladu s Poslovníkom o radu Vijeća ministara. Odluka još nije bila na dnevnom redu sjednice Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

Mišljenja i stavovi zainteresiranih strana o predloženoj odluci su različita. Svrstali smo ih u dvije grupe i prikazali u sljedećoj tabeli.

<http://www.autoskolasfinga.com/htmlbody/ajaxContentObjects/view/trazi.php>; <https://banjaluka.net/polaganje-vozačkog-najjeftinije-u-banjaluci/> (datum pristupa 7. januar 2019.)

²⁴ Nacrt Odluke dostupan je na web-platfórmu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine *eKonsultacije* <https://ekonsultacije.gov.ba/legislativeactivities/details/4435-> (datum pristupa 7. januar 2019.)

Tabela 3: Argumenti za i protiv donošenja Odluke

argumenti za donošenje Odluke	argumenti protiv donošenje Odluke
uvođenje više reda u oblast osposobljavanja kandidata za vozače	finansijski segment ne bi trebao biti obuhvaćen Odlukom
podizanje kvaliteta procesa osposobljavanja kandidata za vozače i unaprjeđenje sigurnosti saobraćaja na putevima u BiH	visoka cijena nije garant kvaliteta obuke, dovest će do povećanja nedostataka vozačkog kadra u BiH
eliminiranje prikazanih izuzetno niskih cijena, koje ne odgovaraju stvarnom stanju u praksi	propisivanje minimalnih cijena časova nije u skladu s važećim zakonima u BiH koji se odnose na konkurenciju i slobodno formiranje cijena
Bosna i Hercegovina (još uvijek) nije dio unutrašnjeg tržišta Evropske unije	Odluka je u suprotnosti s pravilima Evropske unije
jedinstvene minimalne cijene eliminirat će brojne nezakonite aktivnosti pojedinih autoškola	usvajanje će dovesti do smanjenja broja kandidata i gašenja polovine auto-škola
cijena obuke bit će niža u nekim dijelovima BiH	cijena obuke bit će povećana u nekim dijelovima BiH

III. Hrvatska

U Hrvatskoj je osposobljavanje kandidata za vozače djelatnost koja se obavlja u općem interesu, a pretpostavlja jedinstveni nastavni proces koji se provodi prema propisanom programu, kako je definirano Zakonom o sigurnosti prometa na cestama.

Cijena obuke kandidata za vozača - Autoškole u Hrvatskoj samostalno određuju cijenu obuke kandidata za vozača od 1. januara 2018. godine, na osnovu novih odredbi Zakona o sigurnosti prometa na cestama.²⁵ Ovu oblast regulira član 202. Zakona, koji u stavu (6) propisuje sljedeće: „Autoškola samostalno izrađuje cjenik za uslugu osposobljavanja kandidata za vozača iz nastavnih predmeta prometni propisi i sigurnosna pravila i upravljanje vozilom u autoškoli za pojedinu kategoriju vozila. Cijena osposobljavanja kandidata za vozače je sastavni dio ugovora koji sklapaju kandidat za vozača i autoškola“.

Prije navedenih izmjena Zakona na snazi su bile propisane minimalne cijene nastavnih sati osposobljavanja u autoškoli za dva nastavna predmeta. Preciznije, bili su propisani jedinstveni minimalni izračunski elementi vrijednosti nastavnog sata za predmet prometni propisi i sigurnosna pravila (17,70 kuna ili 4,70 KM za „B“ kategoriju motornog vozila) i predmet upravljanje vozilom (115 kuna ili 30 KM). Minimalne cijene nisu obuhvatale PDV. Inače, ministar unutrašnjih poslova je Pravilnikom iz 2011. godine utvrdio minimalne cijene nastavnih sati osposobljavanja u autoškoli²⁶. Stupanjem na snagu novog Zakona o sigurnosti prometa na cestama, prestao je važiti navedeni Pravilnik.²⁷

U Hrvatskoj su kandidati za vozače obavezni pohađati najmanje 30 časova teorijske obuke (prometni propisi i sigurnosna pravila) i 35 časova praktične vožnje (upravljanje vozilom).

²⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sigurnosti prometa na cestama, Narodne novine br. 108/2017 od 8. novembra 2017. Izvor: internetska stranica Narodnih novina https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_11_108_2491.html (datum pristupa 4. januar 2019.)

²⁶ Pravilnik o jedinstvenim minimalnim izračunskim elementima vrijednosti nastavnog sata u autoškoli, Narodne novine br. 141/2011. Izvor: internetska stranica Narodnih novina https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_141_2830.html (datum pristupa 4. januar 2019.)

²⁷ Član 49. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sigurnosti prometa na cestama, NN br. 108/2017

Informacije o aktelnim cijenama obuke kandidata za vozače u hrvatskim autoškolama preuzeli smo s novinskog portala: „Proučavanjem cjenika primijetili smo da su autoškole u prosjeku najskuplje u Splitu, gdje će kandidat propisane nastavne sate za B kategoriju platiti 6.600 kuna (1.739 KM), u Zagrebu, Daruvaru i Sisku ista stvar se plaća oko 5.700 kuna (1.502 KM), u Zaboku i Poreču 6.400 kuna (1,686 KM)... A u Samoboru je moguće proći i s tek 4.900 kuna (1.291 KM), što je najpovoljnija ponuda na koju smo naišli.“²⁸

U navedene cijene je uključen i PDV od 25 posto, kolika je zakonska propisana stopa poreza na dodatu vrijednost za stručno osposobljavanje u Hrvatskoj.

Cijena obuke iz predmeta pružanje prve pomoći - Osposobljavanje kandidata za vozače iz nastavnog predmeta pružanje prve pomoći osobama ozlijeđenim u prometnoj nesreći provodi Hrvatski crveni križ i zdravstvene ustanove koje za to ovlasti ministar nadležan za zdravstvo.²⁹ Cijena kursa u trajanju od 9 sati u Crvenom križu iznosi 450 kuna (118 KM).³⁰

Cijena polaganja vozačkog ispita „B” kategorije - Polaganje vozačkog ispita „B” kategorije u Hrvatskoj košta ukupno 402 kune (106 KM) bez PDV-a, odnosno 502 kune (132 KM) s PDV-om. Visinu naknade za polaganje vozačkog ispita Odlukom³¹ utvrđuje ministar nadležan za unutarnje poslove, na osnovu člana 208. stav (8) Zakona o sigurnosti prometa na cestama. Naknadu za polaganje vozačkog ispita plaća kandidat za vozača koji je prijavljen za polaganje vozačkog ispita, a uplaćuje je Hrvatskom autoklubu (HAK).

Visina naknade³² za polaganje ispita kandidata za vozače motornih vozila „B” kategorije po predmetima iznosi:

- iz nastavnog predmeta prometni propisi i sigurnosna pravila 118 kuna (31 KM), bez PDV-a (*odnosno 147,50 kuna ili 39 KM s PDV-om*³³);
- iz nastavnog predmeta pružanje prve pomoći osobama ozlijeđenim u prometnoj nesreći 95 kuna (25 KM), bez PDV-a (*odnosno 118,75 kuna ili 31 KM s PDV-om*);
- iz nastavnog predmeta upravljanje vozilom 189 kuna (50 KM), bez PDV-a (*odnosno 236,25 kuna ili 62 KM s PDV-om*).

Izdavanje vozačke dozvole - Ministar nadležan za unutrašnje poslove propisuje postupak izdavanja vozačkih dozvola, prema članu 218. Zakona o sigurnosti prometa na cestama³⁴. Za dobijanje vozačke dozvole koja se izdaje prvi put u Budžet Republike Hrvatske potrebno je uplatiti administrativnu taksu u iznosu od 15 kuna (4 KM) i naknadu koja zavisi od postupka u kojem se izrađuje. Za uslugu izrade vozačke dozvole u redovnom postupku (30 radnih dana)

²⁸ Novinski članak *Što je donijela liberalizacija? Cijene autoškola se razlikuju i do 35 posto, polaganje u Splitu stoji 6600, u Samoboru 4900 kuna!*, od 11. avgusta 2018. Izvor: internetska stranica Jutarnjeg lista <https://www.jutarnji.hr/autoklub/aktualno/sto-je-donijela-liberalizacija-cijene-autoskola-se-razlikuju-i-do-35-posto-polaganje-u-splitu-stoji-6600-u-samoboru-4900-kuna/7712433/> (datum pristupa 4. januar 2019.)

²⁹ Član 200. stav (3) Zakona o sigurnosti prometa na cestama

³⁰ Izvor: internetska stranica Crvenog križa Split <http://www.crvenikriz-split.com/prva-pomoc-za-vozace/> (datum pristupa 4. januar 2019.)

³¹ Odluka o visini naknade za polaganje vozačkog ispita, Narodne novine br. 141/2011. Izvor: internetska stranica Narodnih novina https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_141_2834.html (datum pristupa 4. januar 2019.)

³² Član 2. Odluke o visini naknade za polaganje vozačkog ispita

³³ Cijene ispita u koje je uračunat PDV preuzete su s internetske stranice kompanije *Instruktažni centar d.o.o.* http://www.instruktazni.hr/html/auto_skola/instruktazni_centar_auto_skola_cjenik.html

³⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sigurnosti prometa na cestama, Narodne novine br. 108/2017. od 8. novembra 2017. Izvor: internetska stranica Narodnih novina https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_11_108_2491.html (datum pristupa 4. januar 2019.)

potrebno je uplatiti 151 kunu (40 KM). Ukoliko se vozačka dozvola izrađuje u ubrzanom postupku (3 radna dana) naknada iznosi 200 kuna (53 KM), a 460 kuna (121 KM) za izradu u hitnom postupku (24 sata).³⁵

Ukupna cijena osposobljavanja kandidata za vozača – Uzimajući u obzir sve navedene troškove, može se zaključiti da se ukupna cijena osposobljavanja kandidata za vozača u Hrvatskoj kreće u rasponu od 5.650 kuna (1.485 KM) do 7.350 kuna (1.932 KM), što obuhvata praktičnu i teorijsku obuku, obuku pružanja prve pomoći, ispite, administrativnu taksu i izdavanje vozačke dozvole u redovnom postupku.

Navedenim troškovima treba dodati i cijenu ljekarskog uvjerenja, koja u Hrvatskoj iznosi 450 kuna ili 118 KM.

IV. Srbija

U Srbiji autoškole formiraju cijenu obuke kandidata za vozače, ali u rasponu koji odredi Vlada. Naime, državna Vlada, na prijedlog nadležnih ministarstava, određuje najnižu i najvišu cijenu teorijske i praktične obuke, najnižu i najvišu cijenu polaganja vozačkog ispita, kao i cijenu obuke i ispita iz prve pomoći, u skladu sa Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima, koji je u 2018. godini dva puta značajno izmijenjen.³⁶

Cijena teorijske i praktične obuke - Prema novim odredbama Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima, na prijedlog ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove, a po pribavljenom mišljenju ministarstva nadležnog za trgovinu, Vlada određuje najnižu i najvišu cijenu teorijske i praktične obuke kandidata za vozače. Propisano je da pravno lice (*autoškola*) ne može odrediti nižu ili višu cijenu obuke od utvrđene, a u ukupnu cijenu uključeno je i izdavanje svih potvrda u vezi s navedenim obukama, kao i potrebna stručna literatura.³⁷ Teorijska i praktična obuka kandidata za vozača motornih vozila kategorije „B” traje najmanje po 40 časova, prema Pravilniku o teorijskoj i praktičnoj obuci kandidata za vozače.³⁸

Trenutno najniža cijena teorijske obuke za vozače motornih vozila „B“ kategorije iznosi 11.080 dinara (182 KM), a praktične obuke - 39.400 dinara (650 KM). Navedene cijene utvrđene su 2012. godine Vladinom Odlukom,³⁹ a u cijene nije uračunat PDV.⁴⁰ Osim najnižih ukupnih cijena teorijske i praktične obuke, istom odlukom je propisana najniža cijena jednog časa obuke. Određeno je da najniža cijena jednog časa teorijske obuke kandidata za vozače motornih vozila „B” kategorije, bez PDV-a, iznosi 277 dinara (4,60 KM), a da jedan čas praktične obuke košta najmanje 985 dinara (16 KM).

³⁵ Izvor: internetska stranica MUP-a Republike Hrvatske <https://www.mup.hr/gradjani/vozačka-dozvola> (datum pristupa 4. januar 2019.)

³⁶ Prva izmjena je stupila na snagu 26. marta 2018. godine, a druga 13. novembra 2018.

³⁷ Član 218. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima Republike Srbije

³⁸ Pravilnik o teorijskoj i praktičnoj obuci kandidata za vozače (Sl.glasnik RS, br.53/2012)

³⁹ Odluka o određivanju najniže cijene teorijske i praktične obuke kandidata za vozače i najniže cijene za polaganje vozačkog ispita, Službeni glasnik Republike Srbije, broj 105/12 od 2. novembra 2012. Izvor: internetska stranica Pravno-informacionog sistema <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/odluka/2012/105/8/reg> (datum pristupa 27. decembar 2018.)

⁴⁰ Standardna stopa PDV-a u Srbiji je 20%. Izvor: internetska stranica *Trading Economics, List of Countries by Sales Tax Rate* <https://tradingeconomics.com/country-list/sales-tax-rate> (datum pristupa 27. decembar 2018.)

Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima iz marta 2018. godine propisano je da Vlada, u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu, donosi akte kojima određuje cijene za koje je nadležna, pored ostalih najnižu i najvišu cijenu teorijske i praktične obuke.⁴¹ Međutim, nismo pronašli informaciju da je Vlada do sada donijela navedene akte.

Komisija za zaštitu konkurencije o propisanim najnižim cijenama obuke

Komisija za zaštitu konkurencije donijela je Mišljenje o Odluci o određivanju najniže cijene teorijske i praktične obuke kandidata za vozače iz 2012. godine te ukazala „da ne postoje jasni razlozi koji bi mogli pravdati propisivanje najnižih (minimalnih) cijena na tom tržištu ... i da ovakva odluka nije u skladu sa Zakonom o zaštiti konkurencije niti sa osnovnim načelima slobodne tržišne privrede”. (Mišljenje od 6. decembra 2012.) Međutim, takvo mišljenje i tumačenje Komisije u praksi ništa nije promijenilo, pa su propisane minimalne cijene obuke stupile na snagu i primjenjuju se godinama.

Prije donošenja Odluke u novembru 2012. godine situacija s obukama kandidata za vozače za polaganje bila je izuzetno loša. „Da podsetimo, tada je retko ko od kandidata imao bilo kakvu teorijsku obuku, umesto 40 časova vožnje za upravljačem nisu proveli ni deseti deo propisanog vremena, a sa skromnim znanjem na drumu su postali nebezbedni i po sebe i po druge.”⁴²

Cijena polaganja vozačkog ispita u Srbiji - Zakonom je propisano da troškove polaganja vozačkog ispita snosi kandidat za vozača. Cijena polaganja vozačkog ispita se sastoji iz dijela koji kandidat plaća pravnom licu i dijela koji kandidat plaća Ministarstvu unutrašnjih poslova radi podmirenja troškova učešća ispitivača u ispitnoj komisiji. Vlada određuje najnižu i najvišu cijenu za polaganje vozačkog ispita, odnosno dijelova cijene iz prethodnog stava ovog člana na prijedlog ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove, a po pribavljenom mišljenju ministarstva nadležnog za trgovinu i usluge. Pravno lice ne može odrediti nižu ili višu cijenu za polaganje vozačkog ispita od određene cijene. U ukupnu cijenu polaganja vozačkog ispita uključeno je i izdavanje potvrde o položenom teorijskom ispitu i uvjerenja o položenom vozačkom ispitu. Kandidat za vozača ne može pristupiti polaganju vozačkog ispita dok ne izmiri navedene obaveze prema Ministarstvu unutrašnjih poslova.⁴³

Prema Vladinoj Odluci iz 2012. godine kandidat za vozača motornog vozila „B“ kategorije za polaganje teorijskog i praktičnog ispita snosi troškove koji ne mogu biti niži od propisanih:

- najniža cijena polaganja teorijskog ispita, bez PDV-a, koju kandidat plaća pravnom licu, iznosi 918 dinara (15 KM);
- cijena polaganja teorijskog ispita, bez PDV-a, koju kandidat plaća Ministarstvu unutrašnjih poslova iznosi 792 dinara (13 KM);
- najniža cijena polaganja praktičnog ispita bez PDV-a, koju kandidat plaća pravnom licu, iznosi 985 dinara (16 KM);
- cijena polaganja praktičnog ispita, bez PDV-a, koju kandidat plaća Ministarstvu unutrašnjih poslova iznosi 985 dinara (16 KM).

⁴¹ Član 346. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima Republike Srbije

⁴² Članak *Nema obuke vozača bez 62.000 dinara*. Izvor: internetska stranica „Večernje novosti online” od 14. marta 2018.

<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/ekonomija/aktuelno.239.html:716649-Nema-obuke-vozaca-bez-62000-dinara>

(datum pristupa 3. januar 2019.)

⁴³ Član 237. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima Republike Srbije

Obuka i ispit iz prve pomoći - Kako je propisano Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima Republike Srbije, obuku iz prve pomoći i organiziranje i provođenje ispita obavlja Crveni krst Srbije, odnosno zdravstvena ustanova koja ispunjava propisane uvjete i koja za to dobije odgovarajuću dozvolu (ovlaštenje). Prema novim odredbama Zakona, prije izdavanja vozačke dozvole vozač mora završiti obuku iz prve pomoći i položiti ispit iz prve pomoći. Vlada određuje najnižu i najvišu cijenu obuke i ispita iz prve pomoći na prijedlog ministarstva nadležnog za poslove zdravlja, a po pribavljenom mišljenju ministarstva nadležnog za trgovinu i usluge. Pravno lice ne može odrediti nižu ili višu cijenu obuke i ispita iz prve pomoći od cijene određene na način iz prethodnog stava ovog člana.⁴⁴ „Cijena obuke prve pomoći se kreće od 4.500 (75 KM) do 6.500 dinara (108 KM)“.⁴⁵

Izdavanje vozačke dozvole - U Srbiji se vozačima izdaju dvije vrste vozačkih dozvola - probna vozačka dozvola i vozačka dozvola. Probna vozačka dozvola izdaje se licu koje prvi put položi vozački ispit. Prema Uredbi o visini naknada za usluge koje pruža Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, naknada za izdavanje probne vozačke dozvole iznosi 547 dinara (9,10 KM), a vozačke dozvole 876 dinara (14,50 KM).⁴⁶ U tu svrhu potrebno je uplatiti i naknadu za administrativnu taksu, koja za obje vrste vozačkih dozvola iznosi 740 dinara (13 KM).⁴⁷

Probna vozačka dozvola - ukupno 547 dinara (9,10 KM):

- 42 dinara (0,70 KM) se uplaćuje na račun Zavoda za izradu novčanica i kovanog novca, broj 980-333-07, sa pozivom na broj 060703;
- 505 dinara (8,40 KM) se uplaćuje na račun MUP-a.

Vozačka dozvola – ukupno 876 dinara (14,50 KM):

- 255 dinara (4,20 KM) se uplaćuje na račun Zavoda za izradu novčanica i kovanog novca, broj 980-333-07, sa pozivom na broj 091001;
- 621 dinar (10,30 KM) se uplaćuje na račun MUP-a.

Ukupna cijena obuke u Srbiji - Cijene obuke kandidata za vozača motornog vozila „B“ kategorije, obuke i ispita iz prve pomoći i izdavanja privremene/prve vozačke dozvole u Srbiji su, prema dostupnim informacijama na internetu, sljedeće:

⁴⁴ Član 241. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima Republike Srbije

⁴⁵ Članak *Nema obuke vozača bez 62.000 dinara* od 14. marta 2018. Izvor: internetska stranica „Večernje novosti online“

<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/ekonomija/aktuelno.239.html:716649-Nema-obuke-vozaca-bez-62000-dinara>

(datum pristupa 3. januar 2019.)

⁴⁶ Izvor: internetska stranica MUP-a Republike Srbije

http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/gradjani/dokumenta/vozaacka%20dozvola/vozaacka%20dozvola/tut/p/z1/tVnft9swEP8qSFMfK19sx3EfiwVqJtDYwmL5Fx0tbQ2CEz7eDT75h4YK3WaQL8Yvt8_v2505GKLEj19Nau dLDe6Q3ey0rUXya5iBTQmeQQQSpSJSWFIqIXP9OgL-sFEh1_P93UpHKuNCHNSn7h5uNNbV5H0wGDyPovWmD0yNYDbq51c6OoPF3D13rgj15ieHr1j9pc6dPGv-09ZvDwDNHb2xDSHoJ01AB40Y0dMxZYsZS4nXJuYE2SSaTmwY9VX_KVtPsWTYXan7GKFfROYLIKKT fksnZLJNMTuEl4Uhdih9DPS_qTxc6OFJiFZNXCkfnCCfYLL1IZAOKyPXWtjty5fzQYVeK_zSEevYY9hpBk zcyHDWgMvbO8EphDfNcsMs5x_LEH6kesN3vCi95eo7qIYavBQNV8DfCf_7XjOEQ29v7-yrFSfMutD8DWXzYqCEZHfLTfUedFiPrVt6sjiI2g_03VUnmZhPd7vL5XrV1XnG4ldbiMv0F9_OV_MI/?1dm y&urile=wcm%3apath%3a%2Fpublic_cyrillic%2Fpocetna%2Fgradjani%2Fdokumenti%2Bgradjana%2Fvozaack a%2Bdozvola%2Fizdavanje%2Bprobne%2Bvozačke%2Bdozvole (datum pristupa 3. januar 2019.)

Iznosi iz Tarife republičkih administrativnih taksi - usklađeni dinarski iznosi koji se primjenjuju od 01. jula 2018. godine. Izvor: internetska stranica MUP-a Republike Srbije

[http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/023cf1e2-27bf-411c-9711-](http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/023cf1e2-27bf-411c-9711-8b22b576b6ef/2018_07_06_LAT_TAKSE+2018_UUP+i+UGP.pdf?MOD=AJPERES&CVID=mhLrBvo)

[8b22b576b6ef/2018_07_06_LAT_TAKSE+2018_UUP+i+UGP.pdf?MOD=AJPERES&CVID=mhLrBvo](http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/023cf1e2-27bf-411c-9711-8b22b576b6ef/2018_07_06_LAT_TAKSE+2018_UUP+i+UGP.pdf?MOD=AJPERES&CVID=mhLrBvo)

(datum pristupa 3. januar 2019.)

- obuka kandidata za vozača⁴⁸ – od 62.000 dinara (1.032 KM) i više – čime su obuhvaćene teorijska i praktična obuka od po 40 časova, te po jedno polaganje teorijskog i praktičnog dijela ispita;
- dodatni troškovi (obuka i polaganje ispita iz prve pomoći) oko 5.000 dinara (83 KM);
- izdavanje probne vozačke dozvole 547 dinara (9 KM) dinara;
- administrativna taksa 740 dinara (13 KM).

Navedenim troškovima treba dodati cijenu ljekarskog uvjerenja, koja u Srbiji iznosi od 800 dinara (13 KM) do 1.200 dinara (20 KM).

V. Izvori informacija

Internetska stranica Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine

Internetska stranica Službenog lista BiH <http://www.sluzbenilist.ba/>

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo
 Ministarstvo obrazovanja Srednjobosanskog kantona
 Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona
 Zavod za obrazovanje odraslih Republike Srpske
 Odjeljenja za obrazovanje Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine

Internetske stranice autoškola

<https://semaforsarajevo.com/>

<https://bs-ba.facebook.com/asaudiquattro>;

<https://www.facebook.com/autoskolaLifeLine/>

<https://bs-ba.facebook.com/autoskola.maxline>

<http://www.autoskolavolan.com/>

<https://www.banjaluka.com/biznis/mali-vodic-za-polaganje-vozacnog-ispita-kako-do-dozvole-u-7-koraka/>

<http://www.autoskolasinga.com/htmlbody/ajaxContentObjects/view/trazi.php>

<https://banjaluka.net/polaganje-vozacnog-najjeftinije-u-banjaluci/>

<https://centralna.ba/auto-skola-team-travnik-777-km-do-vozacke-dozvole/>

<https://www.facebook.com/AUTO%C5%A0KOLA-Bubamara-Novi-Travnik-1437122893171563/posts>

Internetska stranica Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine (IDDEEA)

https://www.iddeea.gov.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=159&Itemid=60&lang=bs

Web platforma Vijeća ministara Bosne i Hercegovine *eKonsultacije*

<https://ekonsultacije.gov.ba/legislativeactivities/details/4435->

Internetska stranica Narodnih novina

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_11_108_2491.html

⁴⁸ Autoškola „Lider“ Kragujevac <http://autoskolalider.co.rs/16-cenovnik.html>; autoškola „Pavlin“ Zemun <https://www.autoskolapavlin.com/cenovnik/> (datum pristupa 3. januar 2019.)

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_141_2830.html
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_12_141_2834.html
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_11_108_2491.html

Članak *Što je donijela liberalizacija? Cijene autoškola se razlikuju i do 35 posto, polaganje u Splitu stoji 6600, u Samoboru 4900 kuna!*, od 11. avgusta 2018.

Internetska stranica Jutarnjeg lista

<https://www.jutarnji.hr/autoklub/aktualno/sto-je-donijela-liberalizacija-cijene-autoskola-se-razlikuju-i-do-35-posto-polaganje-u-splitu-stoji-6600-u-samoboru-4900-kuna/7712433/>

Internetska stranica Crvenog križa Split

<http://www.crvenikriz-split.com/prva-pomoc-za-vozace/>

Internetska stranice kompanije Instruktažni centar d.o.o.

http://www.instruktazni.hr/html/auto_skola/instruktazni_centar_auto_skola_cjenik.html

Internetska stranica MUP-a Republike Hrvatske

<https://www.mup.hr/gradjani/vozacka-dozvola>

Internetska stranica Pravno informacionog sistema Republike Srbije <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/odluka/2012/105/8/reg>

Internetska stranica Trading Economics, List of Countries by Sales Tax Rate

<https://tradingeconomics.com/country-list/sales-tax-rate>

Internetska stranica „Večernje novosti online”

<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/ekonomija/aktuelno.239.html:716649-Nema-obuke-vozaca-bez-62000-dinara>

Internetske stranice autoškola

<http://autoskolalider.co.rs/16-cenovnik.html>

<https://www.autoskolapavlin.com/cenovnik/>

Mišljenje Komisije za zaštitu konkurencije o Odluci o određivanju najniže cijene teorijske i praktične obuke za vozače i o određivanju najniže cijene za polaganje vozačkog ispita, (Sl. Glasnik RS broj 105/12). Internetska stranica Komisije za zaštitu konkurencije

<http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2012/12/Misljenje-vozacki-ispiti-i-obuka-vozaca.pdf> (datum pristupa 3. januar 2019.)

Članak *Auto-škole menjaju cene: Same će moći da određuju koliko će koštati časovi!*

Medijski portal Telegraf.rs od 21. aprila 2017. <https://www.telegraf.rs/vesti/2736573-auto-skole-menjaju-cene-same-ce-moci-da-odredjuju-koliko-ce-kostati-casovi>

(datum pristupa 3. januar 2019.)

Internetska stranica MUP-a Republike Srbije

http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/023cf1e2-27bf-411c-9711-8b22b576b6ef/2018_07_06_LAT_TAKSE+2018_UUP+i+UGP.pdf?MOD=AJPERES&CVI D=mhLrBvo

http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/gradjani/dokumenta/vozacka%20dozvola/vozacka%20dozvola!/ut/p/z1/tVNfT9swEP8qSFMfK19sx3EfIwivVqJtDYwmL5Fx0tbQ2CEz7eDT75h4YK3WaQL8Yvt8_v2505GKLEjl9NaudLDe6Q3ey0rUXya5iBTQmeQQQSpSJSGWFIqIXP90gL-sFEh1_P93UpHKuNCHNSn7h5uNNbV5HOwGDyPovWmD0yNYDbq51c6OoPF3D13rgj15ieHr1j9pc6dPGv-09ZvDwDNHb2xDSHoJ01AB40Y0dMxZYsZS4nXJuYE2SSaTmwY9VX_KVtPsWTYXan7GKffRQYLIKKTfksnZLJNMTuEl4Uhdih9DPS_qTxc6OFJiFZNXcKfnCCfYLL1IZAQKyPXWtjty5fzQYVeK_zSEevYY9hpBkzcyHDWgMvbO8EphDfNcsMs5x_LEH6kesN3vCi95e07qIYavBQNV8DfCf_7XjOEq29v7-yrFSfMutD8DwXzYqCEZHfLTfiUedFiPrVt6sjiI2g_03VUnmZhPd7vL5XrV1XnG4ldbiMv0F9_OV_M!/?1dmy&urile=wcm%3apath%3a%2Fpublic_cyrillic%2Fpocetna%2Fgradjani%2Fdokumenti%2Bgradjana%2Fvozacka%2Bdozvola%2Fizdavanje%2Bprobne%2Bvozacke%2Bdozvole